

Mobiliteit van ouders met jonge kinderen

Hermine Molnár

De mate waarin ouders met jonge kinderen zich verplaatsen heeft duidelijk een 'spitsuur'- karakter. Dit geldt vooral voor het mobiliteitspatroon van moeders. Of zij betaalde arbeid verrichten of niet maakt daarbij niet uit. Moeders met jonge kinderen maken meer verplaatsingen dan vaders in dezelfde situatie. Vaders overbruggen dagelijks wel meer kilometers.

1. Inleiding

Het hebben van jonge kinderen heeft ingrijpende gevolgen voor het leven van ouders. De zorg voor de kinderen vergt grote inspanningen van de ouders. Deze fase van het leven wordt daarom ook wel de spitsuurfase genoemd. Dit wordt nog versterkt als deze zorg gecombineerd wordt met het hebben van betaald werk. Voor mensen die zorg voor kinderen combineren met betaald werk geldt dat zij vaak zowel op het werk als thuis aanzienlijke tijdsdruk ervaren. In dit artikel wordt onderzocht in hoeverre er sprake is van een mobiliteitspatroon dat kenmerkend is voor ouders. Is het 'spitsuur'-karakter ook van toepassing op de mate waarin ouders zich verplaatsen?

2. Aantal verplaatsingen

2.1 Huishoudens mét en zonder jong kind

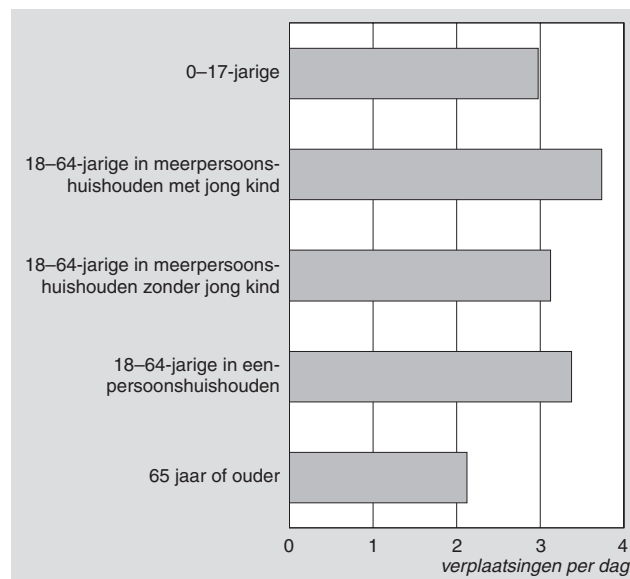
In 2003 verplaatsten personen tussen 18 en 64 jaar die wonen in een gezin met minimaal één kind jonger dan 12 jaar zich gemiddeld 3,7 keer per dag. Personen die leven in een meerpersoonshuishouden zonder (jonge) kinderen verplaatsten zich in 2003 gemiddeld 3,1 maal per dag. Het gaat hierbij om verplaatsingen op de openbare weg. Vertaald naar een gemiddelde week maakte een ouder uit een gezin met kinderen 26 verplaatsingen. Dat is ruim 4 verplaatsingen meer dan iemand uit een meerpersoonshuishouden zonder jonge kinderen. De benaming 'spitsuur' is dus blijkbaar ook van toepassing op het aantal verplaatsingen dat mensen maken in die fase van hun leven.

2.2 Vaders en moeders

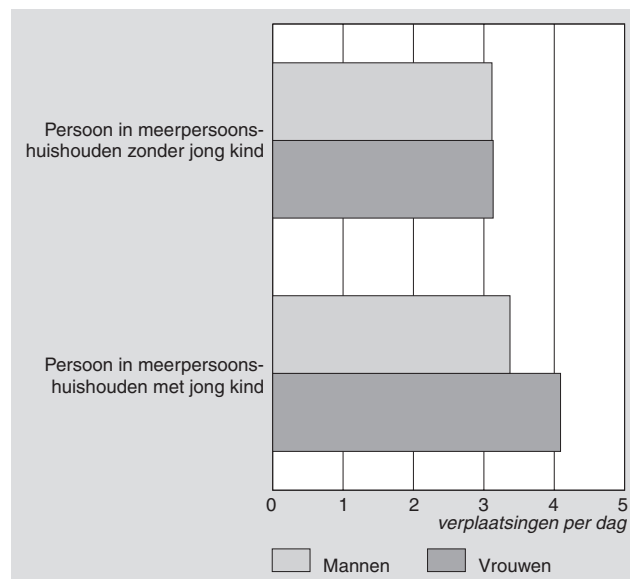
Het hebben van kinderen heeft vooral gevolgen voor het aantal verplaatsingen van de moeders. Vrouwen met kinderen verplaatsen zich bijna 29 keer per week tegenover mannen met kinderen bijna 24 keer per week. Zowel mannen als vrouwen in meerpersoonshuishoudens zonder jonge kinderen verplaatsen zich gemiddeld 22 keer per week.

Of moeders betaald werk hebben of niet maakt voor het aantal verplaatsingen niet uit. Zowel werkende als niet werkende moeders verplaatsen zich ruim 4 maal per dag.

1. Verplaatsingen naar huishoudenssituatie, 2003



2. Verplaatsingen 18-64-jarigen naar geslacht, 2003



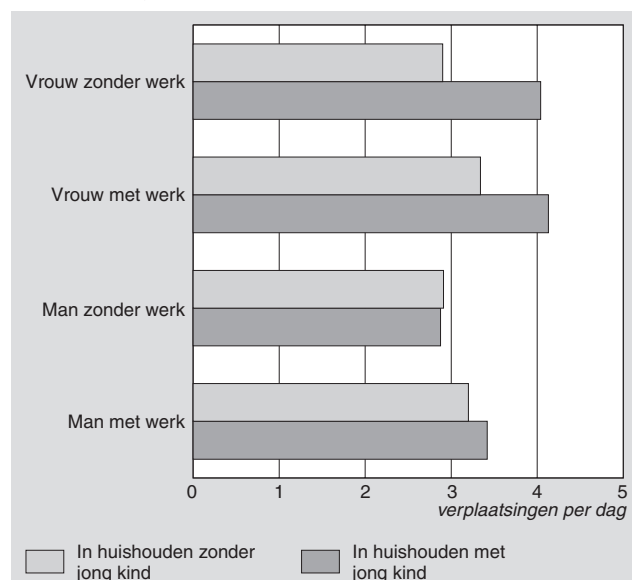
Bij vaders ligt dit echter anders. Werkende vaders maken gemiddeld 3,4 verplaatsingen per dag. Dat is bijna 1,2 maal zoveel als vaders die niet werkzaam zijn.

3. Motief

3.1 Naar werk

Hoewel werkende vrouwen met jonge kinderen gemiddeld vaker op pad zijn dan werkende mannen, verplaatsen ze

3. Verplaatsingen van personen in meerpersoonshuishoudens, 2003



zich minder vaak van en naar het werk. Vaders verplaatsen zich ruim 1,5 keer zo vaak van en naar het werk dan moeders. Een deel van dit verschil wordt verklaard doordat vrouwen vaker dan mannen in deeltijd en dus vaak gemiddeld minder dagen per week werken.

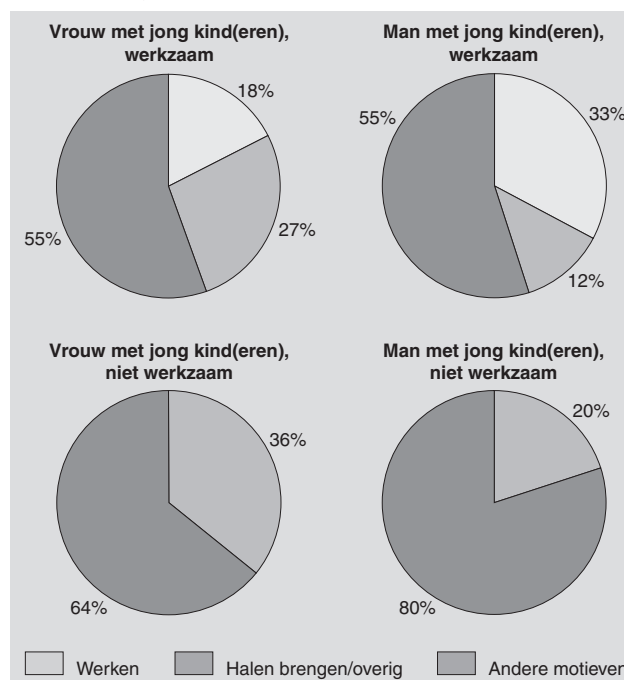
3.2 Halen en brengen

De aanwezigheid van kinderen in huishoudens resulteert niet alleen in een groter aantal verplaatsingen maar heeft ook effect op de reden voor de verplaatsingen. Veel jonge kinderen kunnen nog niet zelfstandig aan het verkeer deelnemen of zijn bijvoorbeeld niet in staat om veilig zonder begeleiding grotere afstanden af te leggen. Dat heeft ook gevolgen voor de ouders. In 2003 maakte een werkende moeder 27 procent van al haar verplaatsingen om anderen ergens naar toe te brengen of op te halen. Het gaat daarbij onder meer om het halen en brengen van kinderen van en naar school, naar sportverenigingen en dergelijke. Werkende vaders maakten slechts 12 procent van hun verplaatsingen voor het halen en brengen van anderen. Ook tussen mannen en vrouwen die geen betaalde arbeid verrichten voor twaalf uur of meer per week is er een verschil tussen het aandeel verplaatsingen dat zij maken voor het halen of brengen van personen. Moeders zonder betaald werk besteedden 36 procent van alle verplaatsingen voor dit doel. Vaders zonder werk maakten slechts 20 procent van hun verplaatsingen voor het halen en brengen. Ofschoon vaders zonder werk meer verplaatsingen maken om anderen te halen of te brengen dan werkende vaders, maken zij voor dit doel maar half zoveel verplaatsingen als werkende moeders. Duidelijk is dat moeders vaker dan vaders kinderen halen en brengen.

4. Afgelegde kilometers

Hoewel moeders zich vaker verplaatsen dan vaders, leggen vaders gemiddeld meer kilometers af. Een werkende man uit een gezin met jonge kinderen overbrugt dagelijks

4. Verplaatsingen van ouders naar motief, 2003



gemiddeld 50 kilometer. Een werkende vrouw in dezelfde situatie legt gemiddeld bijna een derde minder af per dag. Werkende moeders reizen gemiddeld 34 kilometer op een dag. Dat is 12 kilometer meer dan moeders zonder werk. Werkende vaders overbruggen zelfs 20 kilometer meer op een dag dan vaders zonder werk. Niet alleen tussen vaders en moeders is er een groot verschil in de afgelegde afstand. Het verschil in afstand tussen werkende mannen en vrouwen in meerpersoonshuishoudens zonder (jonge) kinderen is bijna even groot; mannen reizen 15 kilometer meer per dag dan vrouwen. Ook bij mannen en vrouwen die jonge kinderen hebben en die geen betaalde arbeid verrichten, maken mannen gemiddeld meer kilometers dan vrouwen. Kenmerkend voor het verplaatsingspatroon van een vrouw uit een gezin met jonge kinderen is dat het bestaat uit relatief veel korte verplaatsingen, bij mannen is dit omgekeerd. Een indicatie daarvoor is de gemiddelde afstand per verplaatsing. Deze is bij vrouwen korter dan bij mannen. Moeders die geen betaald werk verrichten, overbruggen gemiddeld de kortste afstand per verplaatsing (ruim 5 kilometer). Werkende moeders leggen gemiddeld 8 kilometer af per verplaatsing. Ter vergelijking: een werkende vader legt gemiddeld bijna 15 kilometer af per verplaatsing en vaders zonder werk ruim 10 kilometer.

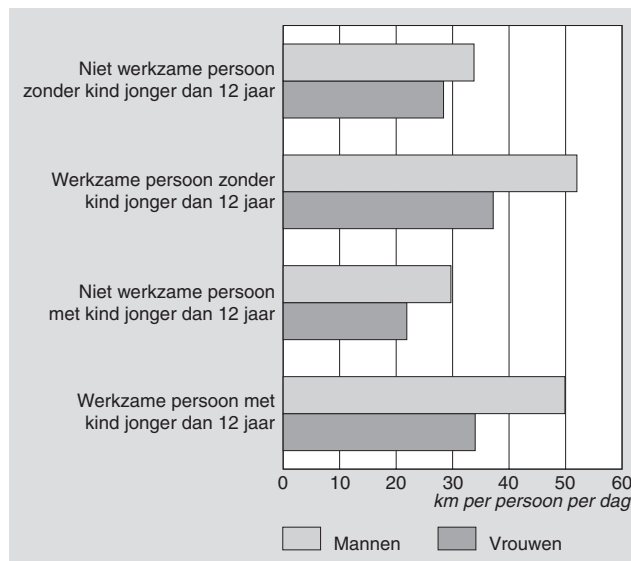
Werkende vaders leggen meer dan 2,5 keer zoveel kilometers af om van en naar het werk te reizen dan werkende moeders. Dit komt niet alleen doordat moeders vaker dan vaders in deeltijd werken en zich dus minder vaak verplaatsen naar het werk maar ook doordat werkende vrouwen gemiddeld 8 kilometer dicht bij hun werk wonen dan werkende mannen.

5. Reisduur

Werkende mannen met jonge kinderen leggen dagelijks aanzienlijk meer kilometers af dan werkende vrouwen met

jonge kinderen. In reisduur zijn ze slechts 14 procent langer onderweg. Werkende vaders zijn dagelijks bijna een uur en een kwartier onderweg in het verkeer, werkende moeders 64 minuten. Dit relatief kleine verschil in totale reisduur per dag tussen werkende vaders en moeders ontstaat deels doordat de verplaatsingen van moeders per kilometer meer tijd in beslag nemen. Gemiddeld overbruggen werkende vaders 0,68 kilometer in een minuut en werkende moeders 0,53 kilometer. Werkende moeders overbruggen de helft meer kilometers dan moeders zonder werk. Hun reistijd is echter maar een vierde langer dan die van niet werkzame moeders. De laatsten zijn dagelijks gemiddeld 51 minuten onderweg. Werkende mannen mét en zonder jonge kinderen overbruggen dagelijks bijna even veel kilometers en zij zijn ook bijna even lang onderweg.

5. Afgelegde afstand per dag van personen uit meerpersoonshuishoudens, 2003

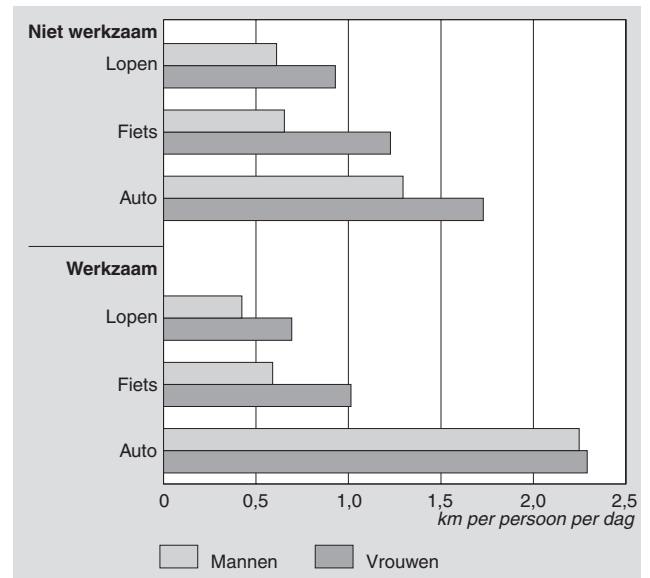


6. Vervoermiddelengebruik

Een deel van de verklaring voor het feit dat verplaatsingen van moeders relatief meer tijd in beslag nemen komt door de vervoermiddelen die zij gebruiken. Gemiddeld nemen werkende moeders vaker de fiets en gaan zij vaker te voet dan werkende vaders. In vergelijking met werkende vaders verplaatsen werkende moeders zich 1,7 keer zo vaak met de fiets en 1,6 keer zo vaak lopend. Niet-werkende moeders verplaatsen zich nog vaker fietsend en lopend dan werkende moeders. Dit vervoermiddelengebruik van vrouwen uit huishoudens met jonge kinderen past bij hun verplaatsingspatroon dat gekenmerkt wordt door het maken van relatief veel maar korte verplaatsingen. Het vervoer-

middel dat ouders het meest gebruiken is echter de auto (als bestuurder of passagier). Werkende moeders gebruiken de auto voor iets meer dan de helft hun verplaatsingen, werkende vaders voor bijna tweederde van hun verplaatsingen. Niet werkende ouders gebruiken de auto voor ongeveer 45 procent hun verplaatsingen.

6. Verplaatsingen van vaders en moeders naar vervoerwijze, 2003



Technische toelichting

De gegevens uit dit artikel zijn afkomstig uit het Onderzoek Verplaatsingsgedrag (OVG) van het CBS.

De onderzoekspopulatie van het OVG is de gehele Nederlandse bevolking (exclusief personen in inrichtingen en tehuizen). De waarnemingen zijn exclusief vakantiemobiliteit en exclusief verplaatsingen en afstanden afgelegd buiten de Nederlandse landsgrenzen. De verplaatsingen in het OVG betreffen verplaatsingen op de openbare weg.

Een vader of moeder met een jong kind is gedefinieerd als een persoon tussen 18 en 65 jaar levend in een meerpersoonshuishouden met minimaal één kind jonger dan 12 jaar.

Aan alle personen uit een huishouden is gevraagd gedurende een van te voren bepaalde dag de verplaatsingen op die enquêtedag bij te houden.

Bij de verplaatsingen wordt informatie verzameld over de plaats van herkomst, de bestemming, tijdstip van vertrek en aankomst, welke vervoermiddelen worden gebruikt en met welk motief de verplaatsingen worden gemaakt. Het OVG is een steekproefonderzoek. In 2003 hebben 34,5 duizend huishoudens aan het onderzoek meegewerkt.

Tabel 1
Verplaatsingen, afgelegde afstand en reisduur naar huishoudenssituatie, 2003

	Verplaatsingen per persoon per dag	Afstand per persoon per dag	Reisduur per persoon per dag
	<i>abs.</i>	<i>km</i>	<i>minuten</i>
Totaal	3,09	31,92	60
<i>Mannen</i>			
18 tot 65 jaar			
In meerpersoonshuishoudens			
met kind(eren) jonger dan 12 jaar			
werkzaam	3,42	49,91	73
niet werkzaam	2,88	29,74	55
zonder kind(eren) jonger dan 12 jaar			
werkzaam	3,20	52,01	78
niet werkzaam	2,91	33,79	66
In eenpersoonshuishoudens			
werkzaam	3,41	49,70	81
niet werkzaam	3,05	31,62	69
65 jaar of ouder			
In meerpersoonshuishouden	2,54	23,39	52
In eenpersoonshuishouden	2,32	18,56	49
<i>Vrouwen</i>			
18 tot 65 jaar			
In meerpersoonshuishoudens			
met kind(eren) jonger dan 12 jaar			
werkzaam	4,13	34,04	64
niet werkzaam	4,04	21,88	51
zonder kind(eren) jonger dan 12 jaar			
werkzaam	3,34	37,23	67
niet werkzaam	2,90	28,40	58
In eenpersoonshuishoudens			
werkzaam	3,67	41,35	80
niet werkzaam	3,06	25,48	60
65 jaar of ouder			
In meerpersoonshuishouden	1,99	17,91	40
In eenpersoonshuishouden	1,72	11,19	31